ORCID: 0000-0001-7480-2602
https://doi.org/10.58187/rim.139-140.11
CZU:94:316.334.55(478)

PAGINA DOCTORANDULUI

Alexandru Molcosean*

EPURAREA COMUNELOR AGRICOLE DIN REPUBLICA AUTONOMĂ SOVIETICĂ SOCIALISTĂ MOLDOVENEASCĂ (1934)**

THE PURGE OF AGRICULTURAL COMMUNES IN THE MOLDAVIAN AUTONOMOUS SOVIET SOCIALIST REPUBLIC (1934)

Rezumat: Prezentul articol reflectă o problemă care a fost mai puțin abordată în studiul istoriei colectivelor agricole din RASSM, și anume epurarea politică și socială a membrilor gospodăriilor colective care au încălcat regulile de funcționare a comunelor agricole. În esență, după eșecul scontat al colectivizării totale în cadrul primului cincinal, autoritățile sovietice au recurs la identificarea celor care ar fi fost vinovați de acest fiasco. Astfel, rezultatele inspecțiilor efectuate în comunele agricole au furnizat un profil al potențialelor „victime" care urmau să fie excluse din colective. Procesul de „curățare" a comunelor de potențialele elemente ostile colectivizării a fost organizat prin intermediul unui test de cunoștințe politice. Comunarzilor li se adresau o serie de întrebări și, în funcție de nivelul de cultură politică al respondentului, se emitea „sentința". În conținutul cercetării sunt prezentate cinci comune agricole de pe malul stâng al Nistrului care au trecut prin procesul de epurare: „Progres", „Der Stern" (satul Mocra, raionul Rîbnița), „Tatarbunar" (satul Jura, raionul Rîbnița), „Lenin" (satul Vărăncău, raionul Rîbnița), „Maiak" (satul Novo-Germanovka, raionul Ocna-Roșie).

Cuvinte cheie: RASSM, „curățarea" colectivelor agricole, colectivizare eșuată, procese – spectacole, propagandă agricolă, plan cincinal.

Abstract: The present article reflects a problem less addressed in the study of the history of agricultural collectives in MASSR, namely the political and social cleansing of collective farm members who violated the rules of operation of agricultural

* **Alexandru Molcosean**, doctorand, Școala Doctorală Științe Umanistice și ale Educației, USM; cercetător științific la Institutul de Istorie al USM, https://ror.org/0475kvb92.

** Studiul a fost elaborat în cadrul proiectului instituțional *Coordonatele modernizării social-economice, politice, administrative și culturale în Moldova, Basarabia, RASSM, RSSM și Republica Moldova în context regional și european (studii, documente, sinteze).* Codul proiectului 010401.

communes. Essentially, after the failure of total collectivization expected in the first five-year period, the Soviet authorities resorted to identifying those who would have been guilty of this fiasco. Thus, the results of the inspections started in the agricultural communes outlined the profile of the potential "victims" who were to be excluded from the collectives. The process of "cleaning" the communes of potential elements hostile to collectivization was organized by means of a political knowledge test exam. Communards were asked a series of questions and, depending on the level of political culture of the respondent, the "sentence" was issued. In the content of the research, five agricultural communes on the left side of the Dniester River that went through the purification process are presented: "Progres", "Der Stern" (Mocra village, Rîbnița district), "Tatarbunar" (Jura village, Rîbnița district), "Lenin" (Vărăncău village, Rîbnița district), "Maiak" (Novo - Germanovka village, Ocna - Roșie district).

Keywords: MASSR, agricultural collective "cleaning", collectivization fiasco, processes – show, agricultural propaganda, five-year planning.

Introducere

În prima jumătate a anilor 1930, în contextul colectivizării violente a agriculturii, a fost demarat procesul de „curățare" a colectivelor agricole de elementele ostile, care „se împotriveau politicii" promovate de statul sovietic. Cu timpul, s-a declanșat o adevărată vânătoare după „elementele antisovietice"[1], infiltrate în interiorul gospodăriilor colective. În istoriografia sovietică, acești „dușmani de clasă" sunt considerați foștii „culaci" (chiaburi) care, pentru a scăpa de plata impozitelor și a taxelor, aderau la comune și arteluri. Astfel, după cum se sublinia, „culacii și-au schimbat brusc tactica lor de luptă împotriva colhozurilor. Folosindu-se de faptul că în colhozuri nu erau îndeajuns cadre calificate, culacii începeau să pătrundă prin înșelăciune în colhozuri ca oameni cărturari, specialiști, punând mâna pe cele mai de răspundere sectoare de lucru, cu țelul de a dăuna colhozurilor"[2]. Unul din obiectivele de bază ale celui de-al doilea plan cincinal (1933 - 1937) viza, în accepțiunea istoriografică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM), „nimicirea completă a tuturor pricinilor care dau naștere la împărțirea obștii în clase și la exploatare și biruirea rămășițelor capitalismului"[3].

Pentru a-i „integra" pe „culaci" în colhozuri, autoritățile sovietice au permis intrarea în colective și a țăranilor mai înstăriți, dându-le o perioadă de probă de 2

---

[1] Вячеслав Лапердин, *„Чистки" в колхозах Западно - Сибирского края в 1930-е гг.* В: Гуманитарные науки в Сибири, 2020 г., том 27, № 2, стр. 86. *Ibidem, „Чистка" колхозов северных районов Западно - Сибирского края в 1936 г.* В: Исторический курьер, 2019, № 1 (3), статья 4, стр. 1 - 10.

[2] С. Трапезников, *Лупта партидулуй болышевичилор пентру колективизаря господэрией сэтешть ын аний ынтыий пятилетчи сталинисте.* Кишинэу: Едитура де Стат а Молдовей, 1952, п. 194.

[3] *История РСС Молдовенешть,* вол. II (ред. С. Трапезников). Кишинэу: Едитура Педагожикэ де Стат а РСС Молдовенешть „Школа советикэ", 1955, п. 171.

- 3 ani. Cu toate acestea, la 1 februarie 1930, prin Hotărârea Comitetului Executiv Central și a Consiliului Comisarilor Norodnici al Uniunii RSS cu privire la „Măsurile în vederea consolidării reconstrucției socialiste a agriculturii în regiunile colectivizării compacte și a luptei împotriva culacilor”[4], au fost formate „comisii de răsculăcire”, în scopul de a elimina „culacii” în afara colhozurilor.

În conținutul prezentului demers urmează să punem în discuție modul în care comunele agricole din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM) au trecut prin procesul de epurare (în lb. rus. чистка коллективов) potențiali „dușmani de clasă” și „sobotori” ai construcției colhoznice.

Contextul epurării colectivelor agricole

Eșecul colectivizării planificate în anii primului cincinal a necesitat identificarea unor țapi ispășitori. Iată de ce, în cadrul plenarei CC al PC(b) din ianuarie 1933, Stalin a anunțat că, „în ciuda victoriei socialismului în URSS, lupta de clasă nu a încetat, ci se acutizează într-o manieră mai puțin organizată și vizibilă decât anterior, prin sabotaj camuflat”[5]. În acest sens, pe bună dreptate, „tiranul Iosif Stalin, pentru a-și îndreptăți crimele și sărăcirea poporului, îi învinuia pe toți, inclusiv pe comuniștii săi, de trădare și sabotaj, de spionaj și intensifica tot mai mult represiunile”[6]. În mediul rural, cei care au condus procesul de „curățare” a colectivelor agricole au fost „membrii sovietelor sătești, activiștii de partid în sfera agriculturii și secția politică a Stațiilor de Mașini și Tractoare (SMT)”[7]. SMT a fost un „factor care să contribuie la desfășurarea cu succes a colectivizării”[8]. Acestea au avut multiple misiuni, iar una dintre ele viza controlul politic al colectivelor agricole. Astfel, cauzele care au condus la desfășurarea epurărilor în comunele agricole au fost diverse: depistarea unor legături existente între membrii comunei și chiaburii sau fețele bisericești din satele RASSM, abateri de conduită ale unor comunarzi, exploatarea neadecvată a animalelor de producție sau a utilajului agricol, nepromovarea testării cunoștințelor politice etc. Procesul epurării comunelor agricole declanșat în anul 1934 a avut loc în două faze: 1) depistarea potențialilor „dușmani de clasă” și sabotori ai construcției colhoznice și 2) organizarea unor examene a testării cunoștințelor politice a celor acuzați de diversionism, cu scopul de a perturba colectivizarea agriculturii.

---

[4] *История РСС Молдовенешть* (ред. С. Трапезников), Кишинэу: Едитура Картя Молдовей, 1970 п. 183.

[5] Igor Caşu, *Dușmanul de clasă: Represiuni politice, violență și rezistență în R(A)SS Moldovenească, 1924 - 1956,* Ed. a 2-a. Chișinău: Editura Cartier, p. 78. A se vedea în acest sens și Valentin Burlacu, *Formarea și evoluția RASS Moldovenești (1924 - 1940),* Chișinău: Agenția pentru Știință și Memorie Militară, 2021.

[6] Alexei Memei, *Teroarea comunistă în R.A.S.S.M. (1924 - 1940) și R.S.S.M. (1944 - 1947). Mărturii documentare.* Chișinău: Editura Serebia, 2012, p. 473.

[7] Вячеслав Лапердин, *„Чистки” в колхозах Западно - Сибирского края в 1930-е гг.* В: Гуманитарные науки в Сибири, 2020 г., том 27, № 2, стр. 87.

[8] Valentin Burlacu, *Formarea și evoluția RASS Moldovenești (1924 - 1940),* Chișinău: Agenția pentru Știință și Memorie Militară, 2021, p. 280.

În procesul „epurării" colectivelor agricole de „elemente antisovietice", au fost organizate (în interiorul comunelor, arterelor) 645 de adunări, la care au participat, în total, 135077 persoane și au luat cuvânt 3667 de persoane. În timpul acestor epurări, au fost excluși din colhozuri mai mult de 100 de chiaburi[9].

Identificarea „elementelor antisovietice"

La baza declanșării procesului de „curățare" a colectivelor agricole au stat informațiile adunate de comisiile raionale care inspectaseră anterior unitățile economice. Sistematizarea datelor colectate de către grupurile de control în timpul verificărilor permiteau crearea unui tablou general al colectivelor unde era necesară organizarea comisiilor și, ulterior, excluderea „elementelor antisovietice" care și-ar fi adus aportul la periclitarea procesului de colectivizare.

La data de 31 august 1934, în comuna agricolă „Progres" din satul Mocra, raionul Rîbnița, a fost organizată o adunare (opt comuniști, 12 comsomoliști și 88 de comunarzi) pentru a fi discutate problemele stringente. Astfel, s-a punctat faptul că pregătirea în vederea aratului miriștilor nu se ridicase la nivelul preconizat, iar în contextul distribuirii rațiilor de produse în rândul comunarzilor a fost încălcată etica de partid[10]. S-a mai constatat că organizația de partid nu era suficient de pregătită pentru organizarea campaniei semănatului de toamnă. În interiorul comunei nu se desfășura suficient „iluminarea" politică a comunarzilor, iar organizarea întrecerii socialiste lăsa de dorit. O altă problemă invocată în cadrul adunării au fost bețiile frecvente, asupra cărora organizația de partid nu atrăgea atenția pentru a le înlătura. Atunci când unii comunarzi au încercat să critice activitatea economică a comunei (expediind sesizări), aceștia au fost cenzurați. Unul dintre membrii de partid (Poroșin) își permitea să înjure comunarzii, iar în timpul secerișului membrii de partid nu au vrut să muncească, refuzând greblele de mână[11].

Activitatea economică a comunei „Progres" era una foarte slabă, drept dovadă era decăderea consecutivă în decurs de patru ani a sectorului zootehnic. De pe 23 august 1934 au început să piară porcii din cauza ciumei. Ulterior, s-a constatat că la 1 septembrie, din cauza ciumei au pierit cinci scroafe, iar nouă porcine erau bolnave. Cu toate că gospodăria colectivă a înștiințat serviciul veterinar raional, nimeni nu a întreprins nimic pentru a remedia situația existentă. Inventarul agricol se păstra sub cerul liber, iar piesele erau împrăștiate[12].

O altă comună în care a avut loc epurarea membrilor a fost „Der Stern"[13] (din

---

[9] Alexei Memei, *Teroarea comunistă în R.A.S.S.M...,* p. 473.

[10] Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Arhiva Organizațiilor Social-Politice (în continuare ANA DAOSP), F. 3, inv. 1, d. 473, f. 1.

[11] *Ibidem,* f. 2.

[12] *Ibidem,* f. 8 - 9.

[13] Atragem atenția cititorului că gospodăria colectivă „Der Stern" din satul Mocra, raionul Rîbnița era în exclusivitate comună evreiască. La 31 august 1934, președintele comunei era Sikuler Moisei Aizincovici, născut în 1900, evreu, muncitor, cu studii primare, iar brigadierul comunei, Farber Națen Aizincovici, născut în 1907, evreu, țăran, avea absolvită școala de 7 ani. A se consulta ANA DAOSP, F. 3, inv. 1, d. 472, f. 2.

lb. germană – „*Steaua*") din satul Mocra (r-nul Rîbnița). În cadrul organizării adunării de „curățare" a comunei s-a evidențiat că disciplina muncii nu era stabilită. Animalele erau prost îngrijite[14]. Activitățile de ordin politic nu erau desfășurate, iar organizația Crucii Roșii[15] existentă în comună era inactivă. În decursul anului 1934 au fost excluse din comună patru familii pentru încălcarea regulilor colectivului, dar au fost primite nouă gospodării. Din proprie inițiativă, au plecat cinci familii și opt celibatari din cauza că nu doreau să muncească[16]. Disciplina muncii în comună era foarte slabă și în multe cazuri, comunarzii (în special, femeile) refuzau să iasă pe câmp la muncă. Până în anul 1934, colhoznicilor nu le-au fost achitate 6000 de ruble pentru anul 1933[17].

S-a constatat organizarea nesatisfăcătoare a activității în interiorul comunei și în colectivul „Tatarbunar" din satul Jura, raionul Rîbnița. Întrecerea socialistă nu avea loc, iar președintele comunei sabotase contractarea fructelor și legumelor pentru anul 1934. Un oarecare Palii refuza să muncească în rând cu ceilalți comunarzi, consuma frecvent alcool și înjura comunarzii[18]. În comună se înregistrau regulat acte de beții și huliganism. De exemplu, comunardul Hlipitco, fiind beat, împreună cu soția sa au intrat în casa unei femei din sat și i-au stricat geamurile, acest fapt lovind puternic în imaginea comunei[19].

Probleme stringente ce vizau consumul de alcool au fost depistate și în interiorul comunei „Lenin" din satul Vărăncău, raionul Rîbnița. Din numărul total de membri în comună (387) numai doi nu consumau alcool, restul (inclusiv, femeile) erau predispuși către beții. A fost înregistrat un caz când câțiva membri de partid au recurs la acte de huliganism în timp ce erau beți (unul din ei a împușcat din armă în camera de tip apartament a comunei)[20].

Pe linie agricolă, comuna a înregistrat un regres considerabil la sfârșitul anului 1933. Astfel, nu au fost recoltate 10 hectare de hrișcă, două de mazăre și patru hectare de sfeclă furajeră. Membrii comunei care au fost excluși din colectiv ca urmare a refuzului[21] de a participa la viața economică nu au fost amendați (fapt ce contravenea „*Statutului comunei agricole*"). Din cauza plecării masive a co-

---

[14] ANA DAOSP, F. 3, inv. 1, d. 472, f. 1.

[15] Filiale ale Crucii Roșii au fost înființate în stânga Nistrului și Ucraina pe fundalul marii foamete din anii 1921 - 1923. A se vedea în acest sens studiul lui Vadim Guzun, *Foametea din anul 1921 - 1923 și refugiul din Transnistria: acțiunea română de ajutorare a etnicilor evrei*. În: Akademos. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă, 2013, nr. 2 (29), p. 49 - 59.

[16] *Ibidem,* f. 4.

[17] *Ibidem,* f. 5.

[18] ANA DAOSP, F. 3, inv. 1, d. 474, f. 2.

[19] *Ibidem,* f. 5.

[20] ANA DAOSP, F. 3. inv. 1, d. 471, f. 2.

[21] Capitolul IV, pct. 40 al *Statutului comunei agricole* stipulează expres: „Niciun membru al comunei, indiferent de funcția sau specialitatea sa, nu poate refuza munca fizică. Scutirea de munca fizică pe o perioadă sau pe o perioadă nedeterminată se face numai după regulile stabilite de Adunarea Generală a comunei, precum și în caz de invaliditate, boală, sarcină etc." (*Устав сельскохозяйственной коммуны,* Москва: Книгосоюз, 8 - е издание, 1930, стр. 15).

munarzilor, comuna a pierdut 20 de vite care au fost retrocedate proprietarilor. Cabalinele existente erau neîngrijite și slăbite în lipsa furajului concentrat.

Din perspectiva organizării activităților de ordin ideologic, s-a constatat că un oarecare Șuleacenco ținea în apartamentul său icoane și organiza slujbe religioase. Lecții antireligioase nu au fost desfășurate în comună și, frecvent, după slujbe comunarzii consumau alcool, ceea le afecta grav disciplina și etica de partid[22].

În 1933 comuna ar fi fost dominată de „culaci" (chiaburi) care încercau să preia puterea, încât conducerea colectivului a fost nevoită să lupte cu aceștia.

Imaginea comunelor agricole reflectată anterior demonstrează că autoritățile au recurs la epurarea colectivelor și la excluderea factorilor care denaturau politica partidului. Comunele agricole, reprezentând centre ideologice de propagandă, trebuiau să atragă țăranii, împreună cu toate bunurile lor mobile și imobile, inclusiv, pe cei de pe malul drept al Nistrului, într-un sistem colectiv de conviețuire, activitate și remunerare. Cu toate acestea, situația nesatisfăcătoare a activității comunelor au determinat țăranii să revină în anii 1930 la modul de viață tradițional, părăsind constant colectivele agricole.

Examenul politic – motiv de expulzare din comună

În procesul de finalizare a construcției colhoznice în RASSM, autoritățile au recurs la „selectarea" personalului care urma să constituie masa oamenilor muncii devotați partidului, în vederea atingerii culmilor utopice ale socialismului dezvoltat. Criteriul de excludere a comunarzilor „periculoși" din comună consta în nepromovarea examenului politic la care erau supuși. Testarea cunoștințelor politice ale celor care au înregistrat unele încălcări era efectuată în cadrul unor adunări publice care aveau și rolul unor procese-spectacol, în vederea descurajării „abaterilor" de la linia partidului.

Începând cu 19 august 1934, comisia de „curățare" a comunei „Maiak"[23] a fost condusă de președintele colectivului, Starcenko, avându-i ca membri pe Hmelnițkii și Pupko, și ca secretar pe Pererva. Procesul de „curățare" a comunei a vizat 27 de membri și 44 de candidați de partid. Membrilor comunei, care urmau să fie excluși din organizația de partid, le erau aduse la cunoștință încălcările de care se făceau vinovați. Ulterior, comunarzii erau verificați printr-un set de întrebări de ordin politic. Prin intermediul acestor „interogatorii", comisia urmărea să le impute diverse învinuiri membrilor vizați, pentru ca aceștia să poată fi expulzați din colectiv.

Astfel, comunardului Covali Axentii, născut în 1883, i se imputa că nu era abonat la ziare și nu lucra asupra sa în vederea ridicării nivelului politic. Acesta era văzut ca un leneș. Din punct de vedere politic, era slab pregătit, fapt relevat

[22] *Ibidem,* ff. 1 - 4.

[23] Alexandru Molcosean, *„Curățarea" colectivelor agricole în RASSM: cazul comunei Maiak din raionul Ocna – Roșie (1934).* În: Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Conferința Științifică „Istorie - Arheologie – Muzeologie" ed. 33, 26 - 27 octombrie 2023, Chișinău, Bons – Offices, 2023, p. 159.

prin întrebările adresate: „Cine este tovarășul Stalin, tovarășul Cosior[24], tovarășul Molotov?" (nu a răspuns); „Cine poate fi membru de partid?" (nu a răspuns).

La 22 august 1934, în cadrul unei alte sesiuni de „epurare" a comunei, Oleinic Maria, născută în 1903, era acuzată că, până la revoluție, tatăl ei a fost sărac, însă după revoluție el deținea 3 cai, 2 boi, 20 de oi. Unul din frații ei, în timpul revoluției, făcuse parte dintr-o „bandă", iar altul a fost „răsculăcit" și alungat din Sovietul sătesc. Comisia a constatat că în perioada 1933 - 1934 Oleinic Maria nu avea înregistrată nicio zi lucrată, iar pentru viața socială nu manifesta niciun interes. Întrebările pe criterii politice la care comunarda nu a dat răspunsuri au fost: „Cine este președintele Consiliului Comisariatului Poporului al URSS? Care sunt obligațiile membrului de partid?"[25].

Iacovuc Pavel Martinovici, născut în 1876, nu a răspuns la următoarele întrebări: „Când a fost elaborat Statutul partidului? În ce an a fost cea de-a 17-a Conferință a partidului? Ce evenimente s-au întâmplat recent în Austria?[26] Cine este tovarășul Thalmann?[27] Care sunt obligațiile membrului de partid?". Pavel Iacovuc, după cum s-a constatat, era analfabet, din punct de vedere politic, și nu lucra asupra sa, cu toate că avea destul timp liber.

Oleinic Alexei, născut în 1899, era acuzat de lenevie, deoarece a avut suficient timp liber să se pregătească, din punct de vedere politic, dar nu a făcut-o. Nu frecventase regulat școala de partid și nu a fost capabil să ofere răspuns la întrebările: „Ce chestiuni au fost ridicate în cadrul Plenarei CC PC(b)U din luna iunie? Cine este tovarășul Dimitrov[28]? Care este diferența dintre armata veche și cea roșie?"[29].

La 23 august 1934, comunarda Melnic Neonila, de etnie ucraineancă (născută în 1907), a susținut „examenul" politic, răspunzând la următoarele întrebări: „Ce importanță deosebită din punct de vedere istoric a avut cel de-al X-lea Congres al partidului? (nu a răspuns); Ce sarcină politică a fost trasată la cea de-a 17-a Conferință de la sfârșitul celui de-al doilea cincinal? (a răspuns); Ce diferență este între lozinca lui Buharin[30] „îmbogățiți-vă" și lozinca promovată de Stalin „faceți toate colhozurile bolșevice, iar colhoznicii prosperi"? (nu a răspuns); Ce este procesul de la Leipzig? (nu a răspuns); Ce este Chelyuskin?[31] (nu a răspuns)". Dat fiind faptul că nu a fost acuzată de abateri în activitatea comunei, Melnic Neonila nu a fost exclusă din organizația de partid[32].

---

[24] Stanislav Vichentievici Cosior, secretar al Comitetului Central al PC(b)U.

[25] ANA DAOSP, F. 49, inv. 3, d. 258, f. 6 - 7.

[26] Probabil că era vorba despre puciul eșuat al naziștilor austrieci care a avut loc între 25 - 30 iulie 1934.

[27] Ernst Thalmann, în 1933 era Președinte al Partidului Comunist German.

[28] Gheorghi Dimitrov a fost liderul Partidului Comunist Bulgar și activist al Cominternului.

[29] ANA DAOSP, F. 49, inv. 3, d. 258, f. 8.

[30] Nicolai Buharin era editorul ziarului *Izvestia* în 1934.

[31] *Челюскин* - Navă cu aburi sovietică, care s-a scufundat, în cele din urmă, în 1934, în timpul deplasării din Murmansk spre Vladivostok.

[32] ANA DAOSP, F. 49, inv. 3, d. 258, f. 9.

La 24 august 1934, Iacovuc Alexandr, născut în 1904, a fost exclus din colectiv, pentru că nu a îndeplinit norma de lucru. În calitate de organizator, el nu a luat măsurile necesare pentru a înlătura lenevia din colectiv, din care cauză disciplina a decăzut puternic. Se comporta grosolan cu comunarzii și nu îndeplinea planurile de producție. În cazul său, ancheta politică s-a axat pe următoarele întrebări: „Ce înseamnă Comintern? (nu a răspuns); Ce sarcini au fost trasate în cadrul celei de-a 17 conferințe de partid de la sfârșitul celui de-al doilea cincinal? (nu a răspuns); Ce obligații au membrii de partid? (nu a răspuns); Cine este Președintele Comitetului Împlinitor Central al URSS? (nu a răspuns); Cine este tovarășul Voroșilov?[33] (nu a răspuns); Cine este tovarășul Kaganovici?[34] (nu a răspuns)"[35].

La 28 august 1934, a fost exclus din colectiv Nichitenco Mihail, născut în 1880. Acesta nu a putut răspunde la întrebările: „Ce obligații are un membru de partid? Ce sarcini au fost trasate la cel de-al 17-lea Congres? Cine poate fi membru de partid?". În același timp, el era acuzat că nu a îndeplinit planul de plantare a grădinii (era brigadier). Nichitenco a încălcat planul semănării suprafețelor preconizate și a ascuns încălcările disciplinare care au avut loc în interiorul brigăzii sale: exploatarea cailor până la epuizare, a ascuns 0,80 hectare de floarea soarelui, un hectar de porumb etc.[36].

La 2 septembrie 1934, comunardul Holod Nicolai, născut în 1905, nu a reușit să răspundă la patru întrebări pe linie politică: „Cunoașteți 6 condiții care îi aparțin tovarășului Stalin? Ce întrebări au fost la cel de-al 17-lea Congres? Ce întrebări au fost dezbătute la plenara din iulie a Comitetului Central al Partidului Comunist Bolșevic Ucrainean? Ce este Chelyuskin?"[37]. Holod nu îndeplinea norma de lucru și nici deciziile comitetului de partid. Nivelul politic al comunardului era unul foarte redus și nici nu se preocupa de alfabetizarea sa ideologică. Nu scria articole pentru ziare și nici nu citea presa periodică (ziarele reprezentau mijlocul de informare politică a comunarzilor). Holod nu venea la timp la muncă, ci mai târziu decât toți ceilalți. În timpul lucrului, alerga dintr-un atelier în altul și nu se bucura de autoritate în cadrul brigăzii de fierari[38]. A fost dat afară din partid.

Odată cu Holod, a fost exclus din organizația de partid a comunei „Maiak" și Homenko Carp (născut în 1897). Învinuitului i se imputa că în decursul a doi ani ar fi desființat ferma de iepuri din comună, era pasiv și analfabet, din punct de vedere politic. Soția sa provenea dintr-o familie de „culaci" și de patru luni, el nu mai ieșise la lucru. Homenko nu frecventa școala de alfabetizare politică. Nu a putut da răspuns la cele trei întrebări care i s-au pus: „Cine este tovarășul Kalinin[39], Ordjo-

[33] Kliment Voroșilov era în 1934 președintele Consiliului Militar Revoluționar al URSS.
[34] Lazar Kaganovici - secretar al PC(b) al URSS.
[35] ANA DAOSP, F. 49, inv. 3, d. 258, f. 10.
[36] *Ibidem,* f. 11.
[37] *Ibidem,* f. 14.
[38] *Ibidem,* f. 14.
[39] Mihail Kalinin a fost președinte al Prezidiului Consiliului Suprem.

nikidze?[40] Ce s-a discutat la Plenara din iulie a Comitetului Central al Partidului Comunist Bolşevic Ucrainean? Cine poate fi membru de partid?"[41].

Comunarda Voiţehovskaia Vera, născută în 1893, era acuzată că a nimerit întâmplător în organizaţia de partid, în contextul depunerii cererilor de aderare în masă. Voiţehovskaia încălcase disciplina muncii prin neprezentarea la muncă. Sora ei fusese „răsculăcită" şi ea o adăpostise în comună, până când aceasta a fost izgonită. Comisia a constatat că Voiţehovskaia nu se implica în viaţa publică şi era analfabetă, din perspectiva educaţiei politice. Nu a fost în stare să răspundă la următoarele întrebări: „Care sunt obligaţiile membrului de partid? Cine poate fi membru al partidului? Cine este tovarăşul Voroşilov, tovarăşul Stalin?"[42].

În cadrul ultimei şedinţe din 18 septembrie 1934, desfăşurate în comuna „Maiak", având ca scop „curăţarea" organizaţiei de partid, a fost exclus din rândul comuniştilor comunardul Bezprozvanîi Filip, născut în 1905, deoarece nu lupta împotriva risipei şi se afla permanent în coada brigăzii. A permis brigăzii sale să se odihnească în timpul când lucrul era în toi. Era indiferent faţă de muncă, fapt pentru care a fost atenţionat de comitetul de partid. Cu toate că Bezprozvanîi era un bun organizator, brigada lui a recoltat printre ultimii roada de pe cele 180 de ha, având rezultate proaste, pe când alte brigăzi au recoltat roada de pe o suprafaţă de 250 de hectare. Ar fi întreţinut legături cu „elemente străine" (un oarecare Rudîi). Îşi bătea soţia şi era un desfrânat, dăunând imaginii organizaţiei de partid şi comunei agricole. În cadrul brigăzii sale nu era disciplină. 40% din comunarzi nu ieşeau la lucru şi caii nu erau utilizaţi la muncile câmpului. Periodic, comitea acte de huliganism. Comisia a stabilit că Bezprozvanîi nu avea o atitudine serioasă faţă de obligaţiile de serviciu, iar brigada sa era mereu codaşă. Calcularea zilelor de muncă era făcută greşit, consuma alcool, iar în perioada „curăţirii" colectivului, în timp ce i se aduceau la cunoştinţă încălcările, Bezprozvanîi nu şi-a schimbat comportamentul[43].

Aşadar, bolşevicii au pus în aplicare un mecanism politico-social, îndreptat împotriva potenţialilor „dăunători" ai procesului de colectivizare. Măsurile radicale la care au recurs autorităţile din stânga Nistrului au culminat cu organizarea unor procese-spectacole, cu scopul linşării publice a comunarzilor. Obiectul central al epurărilor viza crearea unui cadru demonstrativ adresat în egală măsură membrilor colectivelor şi ţăranilor care nu erau colectivizaţi, pentru a-i determina să tragă concluziile de rigoare.

Concluzii

Identificarea presupuselor elemente ostile a fost efectuată pe baza rapoartelor de inspecţie elaborate de comisiile raionale de control, care verificau sistema-

[40] Gh. C. (Sergo) Ordjonikinze - Prim-secretar al Republicii Sovietice Federale Socialiste Transcaucaziene.

[41] ANA DAOSP, F. 49, inv. 3, d. 258, f. 15.

[42] *Ibidem,* f. 16.

[43] *Ibidem,* f. 33 - 34.

tic colectivele agricole. Astfel, eșecurile înregistrate în campania colectivizării în masă au fost puse pe seama unor terțe persoane, acuzate că nu ar fi ținut cont de prevederile directivelor venite de la centru. Epurarea comunei „Maiak" în 1934 a relevat un aspect important, și anume: au fost excluși din organizația de partid acei comunarzi care au încălcat conduita socială și nu au fost capabili să susțină „examenul" politic, la care au fost supuși. În schimb, au fost atestate cazuri când membrul comunei nu a putut răspunde la întrebările puse, dar, având o atitudine serioasă față de muncă, nu era exclus din organizația de partid și din colectiv. Politica represivă din anii celui de-al doilea cincinal a urmărit, așadar, să pregătească comunele agricole pentru reorganizarea în arteluri „curate", din punct de vedere politic și social.

Fig. 1. Comunarzi în colectivul „Lenin" din raionul Rîbnița
Sursa: Muzeul Primilor Comunarzi din satul Lenino (raionul Rîbnița)

Fig. 2. Grajdul și fierăria comunei „Lenin" din raionul Rîbnița
Sursa: Muzeul Primilor Comunarzi din satul Lenino (raionul Rîbnița)